

НЕВРОКОПСКА ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ „ДИМИТЪР ТАЛЕВ”

гр. Гоце Делчев, бул. “Гоце Делчев” № 36, тел.: 0884280707

e-mail: npgdt@mail.bg, www.npg.bg

Утвърдил:

Директор:/М. Георгиева/

ПРОГРАМА

ЗА КАРИЕРНО ОРИЕНТИРАНЕ НА УЧЕНИЦИТЕ В НЕВРОКОПСКА ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ”ДИМИТЪР ТАЛЕВ”

през учебната 2022/2023 г.

Програмата за кариерно ориентиране на учениците в НПГ „Димитър Талев” е приета на заседание на Педагогическия съвет /Протокол № 20/14.09.2022 г./

Основни характеристики на Програмата

Програмата за кариерно ориентиране на учениците в НПП „Димитър Талев“ се базира на адаптиран вариант на разработения от С. Лоу и Т. Уотс модел на кариерно образование в средното училище.

В Програмата за кариерно ориентиране са дефинирани 4 тематични ядра:

- Ядро 1 **Осъзнаване на възможностите**
- Ядро 2 **Самоосъзнаване**
- Ядро 3 **Учене за вземане на решение**
- Ядро 4 **Учене за осъществяване на преход**

Тези ядра обобщават основните компетентности, които дейностите по кариерно ориентиране в училище целят да изграждат. Те подпомагат активното участие на учениците в овладяването на знания и формирането на умения за вземане на информирани решения относно образование, професионална подготовка и възможности за професионална реализация и кариерно развитие след завършване на училище.

Програмата е структурирана за двата етапа на професионално образование съгласно ЗПУО, а именно: – първи гимназиален (VIII – X клас) и втори гимназиален (XI – XII клас). За всеки етап и степен са посочени теми от четирите ядра, методи за работа с учениците, организационни форми за реализиране на конкретните теми, инструменти за работа по отделните теми, изпълнител/изпълнители на темата, време и място на провеждане и форми и средства за осъществяване на връзка с пазара на труда.

Темите от отделните ядра отчитат спецификата на различните етапи на образование, а също и различния характер на училищната подготовка.

Спецификата на темите, подходите и организационните форми са съобразени с възрастовите особености на учениците и с учебното съдържание по отделните учебни предмети, а разпределението на темите по учебни срокове отчита различното им натоварване в рамките на учебната година.

С нарастване на възрастта на учениците постепенно намалява относителният дял на темите, свързани с осъзнаване на възможностите за сметка на нарастване на относителния дял на темите, свързани с формиране на умения за вземане на решения и подготовка за преход към пазара на труда.

Таблица 1 – Разпределение на темите за кариерно ориентиране на учениците по ядра, етапи и класове

Етап	Клас	Ядро 1. Осъзнаване на възмож- ностите	Ядро 2. Само- осъзнаване	Ядро 3. Учене за вземане на решение	Ядро 4. Учене за осъществяване на прехода	Общо теми
I гимназиален	VIII	3	4	2	2	11
	IX	3	4	2	2	11
	X	3	4	2	2	11
II гимназиален	XI	3	4	2	3	12
	XII	2	3	3	4	12

Разпределението на темите по посочените ядра се отнася за една учебна година, като включва разнообразие от организационни форми за тяхното провеждане (обучение, групови дискусии, викторини, състезания, кръгли маси и др.), както и място на провеждане (час на класа, учебен час, извънучебно време, извън училище и др.). Всяка от темите може да изисква различен брой учебни или астрономически часа за нейното реализиране, което се определя от задачите, които трябва да бъдат постигнати, организационната форма за нейното провеждане и възрастта на учениците.

Програмата определя характеристиките на основните дейности по кариерно ориентиране, чрез които ще се реализира, и описва организационните форми, методите и насоките за кариерно ориентиране на учениците.

Методите за работа включват широк спектър от разнообразни и иновативни организационни форми и методи, присъщи за кариерното ориентиране на учениците. В тях участват както екипите на училищно ниво (педагогически съветник, класни ръководители, учители и училищно ръководство), така и родители, представители на бизнеса и при необходимост – специалисти, особено в случаите, които се отнасят до ученици със специални образователни потребности и ученици, застрашени от отпадане.

ПРОФЕСИОНАЛНОТО ОБРАЗОВАНИЕ В НПГ „ДИМИТЪР ТАЛЕВ“

Професионалното образование осигурява усвояването на общообразователна подготовка и придобиването на степен на професионална квалификация по следните професии:

- Организация на туризма и свободното време;
- Оперативно счетоводство;
- Икономическа информатика;
- Икономика и мениджмънт;
- Конструирание, моделиране и технология на облекло от текстил;
- Приложно програмиране;
- Компютърна техника и технологии;
- Автоматизирани системи;
- Промислена електроника.

За последните десет години учениците в професионалното образование намаляват с почти една четвърт на фона на нарастващото търсене на специалисти с професионална квалификация.

Кариерното ориентиране има важна роля за осъществяване на връзката между професионалното образование и пазара на труда. От една страна, повишаването на информираността на ученици и родители относно нарастващото търсене на специалисти с професионална квалификация привлича мотивирани млади хора към професии, които имат стратегическа важност, осигуряват добра кариерна перспектива и множество възможности за надграждане на образованието. Това носи ползи както за ученика, така и за икономиката и обществото и утвърждава престижа на професионалното образование.

Завършващите професионално образование придобиват специфични професионални компетентности с преносими умения, приложими във всички сфери на живота. Това са например умения като планиране, работа в екип, лидерство, комуникативност, отговорност, инициативност, нагласа за учене и много други. Точно тези „меки“ умения осигуряват

възможността учениците да представят и реализират придобитата квалификация на работното място и да осъществяват гъвкави преходи и да управляват ефективно своята кариера.

Специфика на кариерното ориентиране на учениците в НПГ „ Димитър Талев “

Осъществяването на връзката училище – пазар на труда е от особена значимост в професионалното образование и определяща по отношение на ролята на кариерното ориентиране. Кариерното ориентиране на учениците в училището е насочено към апробиране, изясняване и затвърждаване на направения избор. В рамките на своето образование учениците придобиват втора или трета степен на професионална квалификация и получават възможности за реализация и повишаване на своята квалификация. В този смисъл кариерното ориентиране в професионалното образование е необходимо да отговори на потребността от изграждане и разбиране на връзката между изучаваната професия, необходимите умения и възможностите за реализация.

Формирането на умения за управление на кариерата през целия живот разширява възможностите за достъп на завършващите професионално образование до пазара на труда. Освен *специфичните професионални компетентности*, търсени от бизнеса, които се формират в рамките на професионалното образование и обучение, учениците следва да овладеят и репертоар от *ключови преносими умения*. С тяхна помощ те ще могат по-ефективно да се възползват от получената квалификация, което е от полза както за ученика, така и за икономиката и обществото като цяло.

Интересът и активното участие на работодателите в процеса на професионално образование и обучение дават възможност и за много по-разнообразни, практически ориентирани и атрактивни за учениците форми на кариерно ориентиране, както и за предоставяне на актуална информация, обратна връзка и полезни насоки за професионалното развитие.

Цели:

➤ Затвърждаване на професионалното образование като привлекателна възможност за обучение, включваща способностите и желанията на учениците, и наличните ресурси, изисквания на пазара на труда и перспективите за намиране на работа; привличане и задържане на мотивирани ученици с интереси и нагласи за професионална реализация и кариерно развитие по професията, която изучават;

➤ Подобряване на връзката между образованието и пазара на труда чрез кариерно информиране и активното включване на бизнеса в осигуряването на атрактивна и адекватна подготовка по професии; осигуряване на обратна връзка от страна на работодателите за подобряване на компетентностите на обучаваните и информация за потребностите на конкретните икономически сектори;

➤ Подпомагане реализацията на завършващите професионално образование чрез подкрепа за придобиване на ключови умения за планиране и управление на кариерата, стимулиране на активността на учениците, придобиването на работен опит и умения чрез стажове и практика и насърчаване на тяхната мобилност и гъвкавост;

➤ Намаляване на преждевременно напусналите училище и на младежите с ниско образователно и квалификационно равнище.

Задачи на кариерното ориентиране в професионалното образование:

- Стимулиране на развитието по професии, търсени на пазара на труда;
- Формиране на умения за планиране на кариерното развитие; умения за справяне с предизвикателства; обединяване на избора на професия с избора на възможности за образование, обучение и заетост;
- Насърчаване на придобиването на практически опит и умения (вкл. чрез дуално обучение) и обучение в умения за заетост, които да осигурят по-голяма пригодност и адекватност на завършващите към изискванията на работодателите;
- Предоставяне на адаптирано към потребностите на младите хора информиране и консултиране относно възможностите за придобиване на професионална квалификация, дуално обучение, стажуване на реално работно място, а също така и насочване към гъвкави пътеки за реинтеграция на отпадналите, и програми за субсидирана заетост за безработни младежи с ниско образователно равнище и без квалификация, в съответствие с потребностите на пазара на труда.

Очаквани резултати:

- Придобиване на умения за гъвкави преходи при необходимост от смяна на професионалните избори-решения;
- Придобиване на умения за професионално адаптиране и интегриране в професионална среда;
- Придобиване на умения за професионална мобилност и преодоляване на предизвикателства и кризисни кариерни ситуации;
- Познаване на съществуващите и нововъзникващи професии;
- Придобиване на умения за планиране на перспективите за развитие в рамките на избраната професия или по друг алтернативен маршрут;
- Придобиване на умения за заетост – способност за проучване на възможностите, които професиите дават; добро самопознание на своите интереси, способности, умения, особености на личността, цели, ценности, заложи и дефицити;
- Придобиване на умения да взема решения с цел осъществяване на успешен преход към пазара на труда или по-висока образователна степен.

Индикатори за постигнатите резултати:

- Могат да аргументират причините за смяна на избора на професия, което е свързано със смяна и на училището;
- Участват в дейности за изява на професионалните си способности;
- Могат да разсъждават върху плюсове и минуси на посредничеството: връзката работодатели-училище-ученик за професионална адаптация през годините на професионална подготовка;

- Могат да дискутират и да вземат решения съобразно професионални ценности, професионална култура, професионален манталитет;
- Могат да представят продуктив еквивалент на свои професионални практически дейности, свързани с бъдещата им реализация.

Специфични потребности от кариерно ориентиране на учениците в Първи гимназиален етап– професионално образование:

– Осъществяване на плавен преход от прогимназиален етап към началните години на професионално самоопределяне, идентифициране и конкретизиране на интересите в определени професионални области и по-нататъшни образователни и трудови предпочитания (професионално образование, професионална квалификация, кариера, професия, длъжност, работна позиция).

– Поддържане на мотивацията и интереса на осмекласниците, които тепърва се ориентират в новото училище и често са разочаровани от липсата на специални предмети по професията в осми клас; запознаване с програмата, методите и етапите на професионалната подготовка, изграждане на адекватни очаквания и представа за ролята на изучаваните дисциплини в професионалното им бъдеще. Особени усилия са нужни за повишаване на мотивацията на ученици, които са приети в съответното училище (професионална гимназия) не по първо желание или под натиск; за изясняване на алтернативите за продължаване на образованието или пренасочване към друга сфера.

– Информация за възможностите за продължаващото професионално образование и кариера в избраната сфера и подкрепа за изследване на направения професионален избор в условията на непрекъснати промени на пазара на труда, както и в резултат на богатия спектър от кариерни възможности и работни позиции, които могат да произтекат от широко проектираното професионално образование и обучение.

– Стимулиране на инициативността и увереността на учениците при планиране на професионалното развитие; задълбочаването на уменията за обективен самоанализ и ясно дефиниране на нуждите, които отразяват степента на професионална зрялост и готовността за вземане на решения.

Цели на Програмата за кариерно ориентиране в Първи гимназиален етап:

Формиране на умения за управление на кариерното развитие: себепознание, увереност в себе си и в собствените умения и способности, както и умения за планиране, определяне на цели и вземане на решения.

Задачи, подчинени на целите:

– Придобиване на знания за характера и динамиката на пазара на труда; формиране на разбиране за тясна взаимовръзка между професиите и необходимост от преносими, широко приложими умения. Разбиране и осъзнаване на значението на информирания избор;

– Познаване и разбиране на собствения „Аз“ и съотнасянето му към желаната кариера. Познаване и осмисляне на ключовите компоненти на човешката индивидуалност: характерови особености, интереси, умения, способности, мотиви, нагласи, ценности и др.;

– Усъвършенстване уменията за самоанализ и обективна самооценка;

- Разпознаване и подреждане по приоритет на собствени професионални интереси; Знания за това, какво могат и какво биха искали да могат, и умения за съотнасяне на собствени интереси към условията на пазара на труда;
- Изграждане на умения за кариерно планиране у учениците. Разбиране за процеса за вземане на решение за избор на образование и/или професия като осъзнат и продължителен процес, изискващ: достигната степен на социална зрялост; отговорно отношение; полагане на системни усилия и целенасочено опознаване на собствените, интереси, умения и способности, както и опознаване на характеристиките на желаните професиите;
- Разбиране и осъзнаване на процеса на преход като необходимост от поставяне на краткосрочни цели за постигане на крайна цел;
- Развиване на умения за анализ на типични грешки при избор и преход и умения за откриване на съответни начини за справяне;
- Развиване на усет към значението на личната инициатива при планиране и преход към продължаване на образованието и/или излизане на пазара на труда.

Очаквани резултати от кариерното ориентиране при завършване на Първи гимназиален етап:

- Разширена информация за професиите, възможностите за реализация на регионално ниво и особеностите на кариерни пътища като нает и самонает;
- Стимулирана самостоятелност за търсене на собствени алтернативи, в това число готовност за мобилност и предприемачество;
- Подобро самопознание и умения за обективно самонаблюдение и самоанализ;
- Придобито разбиране на процеса на кариерно планиране и формирани умения за вземане на самостоятелен избор;
- Стимулиране на гъвкавостта, формирано разбиране за кариерата като последователност от преходи и ревизия на направения избор.

Индикатори за постигнатите резултати:

- Умения за самостоятелно проучване и критично обсъждане на възможности за професионална реализация и професионален избор;
- Познаване и артикулиране на личните професионални ценности, разбирания, потребности и дефицити, както и готовност за развитие на определени умения и компетентности;
- Осъзнаване на ползите и необходимостта от индивидуална активност с цел придобиване на професионални умения и опит – инициатива за участие в практически дейности за придобиване на такива и за осъществяване на връзки с работодатели;
- Способност за аргументиране на избора или необходимостта от преосмислянето му – вкл. готовност за промяна, търсене на съдействие и информация по отношение на осъществяването ѝ (например – смяна на училището);
- Участие в дейности, които позволяват изявата на професионалните способности;

Показатели за измерване и отчитане на резултатите:

Количествени:

- Брой включени ученици в различните видове дейности (индивидуални, класни, извънкласни, извънучилищни);

- Статистика за участието на учениците и тяхното представяне в различните дейности. Тези данни могат да бъдат включени в портфолиото или характеристиката на ученика;
- Брой привлечени родители, работодатели и посетени места;
- Индикатор за успех може да се счита и повишеният среден успех, както и задържането на учениците в училище / намаляването на броя на застрашените от отпадане ученици;
- Брой проведени индивидуални консултации;
- Попълнени психологически въпросници от сайта www.orientirane.mon.bg;
- Брой проведени инициативи и отразяването им в публичното пространство и социалните мрежи.

Качествени:

- Индивидуално портфолио на ученика;
- Степен на удовлетвореност на ученици и родители от участието в дейностите от Програмата за кариерно ориентиране (анкета) – вкл. ефективност и интерес на учениците към конкретните дейности и организационни форми, препоръки;
- Обратна връзка / експертна оценка от учители, педагогически съветници / класни ръководители (анкета) за удовлетворение и оценка на ефективността на Програмата.

Форми и средства за осъществяване на връзка с пазара на труда

Първи гимназиален етап: „ Управление на кариерата “

Основни характеристики на етапа: *взимане на решения за кариерно развитие.*

Форми на връзка с пазара на труда:

- Проектно-базирана задача: „Каталог на професиите в моя град“;
- Междуучилищни конкурси История на професиите в моя род“; „Защо уча?“; ;
- Форуми с родители: „Професиите в моя род“; „Запознаване с професиите“;
- Обучение с Агенцията по зетостта и работодатели: „Моята първа работа“;
- Резултати по проект: „Ученици представят професии“ с родители, представители на институции и работодатели и др.

Тематичен обхват на програмата по кариерно ориентиране в Първи гимназиален етап:

• **Ядро Осъзнаване на възможностите:**

Реализирането на тематичното съдържание в това ядро спомага процеса на осъзнаване и изследване на избраната професия. Учениците имат възможност да се запознаят с професионална карта на региона и групи професии, както и с професиите в дигиталното пространство (новите професии).

Ново в процеса на кариерно ориентиране за тях е понятието „Стълба на кариерата“. Научават се да правят разлика между това да работиш за себе си или да работиш за друг. Формират се умения за изследване на различни информационни източници.

Откриването на сходства и различия между професии от едно и също професионално направление и възможностите за специализиране в рамките на една и съща професия разширяват знанията на учениците и подобряват уменията им да правят разлика между занаят и професия.

• **Ядро Самопознание:**

Идентифициране на значимите личностни качества, интереси, умения, ценности е в основата на тематичното многообразие в това ядро. Важен е процесът на установяване на разликата между това само да притежавам специализирани умения в дадена професия и способността да ги „продавам“ на пазара на труда. Насърчаване на индивидуалната инициатива у всеки ученик е и в основата на развитието на умения за аргументиране на избора и създаването на стратегии за възражения.

Разширяват се уменията за откриване на разликите между личностни характеристики на хората и характеристики на професиите, които упражняват.

• **Ядро Учене за вземане на решение:**

Специфичното в тематично отношение в това ядро е планирането на възможностите за кариерно развитие, както и организирането и изясняването на информацията и идеите. Това е в пряка зависимост с уменията за оценка на възможностите и поставяне на професионални цели.

Запознаването с различни алгоритми за вземане на решения е пряко свързано с избора на професия и с умението за прилагане на модели за вземане на решение.

Свързването на индивидуалните качества и умения с умението за търсене на работа, и изработване на процес на планиране води до формирани и осъзнати умения за поставяне на цели и създаване на план за действие.

• **Ядро Учене за осъществяване на прехода:**

Формирането на умения за планиране и преход към продължаване на образованието и/или излизане на пазара на труда са в основата на темите в това ядро.

Като важен момент се открояват насоките за противопоставяне срещу оказване на „натиск“ при избора на професия.

„Най-добрата крачка напред“ – „сглобяване“ на новата представа за себе си у ученика, както и процесът на обобщаване на информацията за възможното кариерно развитие спомагат за оценяване на личните възможности за избор и допринасят за увереност в процеса на собственото кариерно определяне.

Методически насоки за осъществяване на дейностите по кариерно ориентиране в Първи гимназиален етап

Първи гимназиален етап е определящ по отношение на ключови нагласи за бъдещето желание за продължаване на образованието (по принцип) или насочване след училище към пазара на труда, както и за формулиране на основни алтернативи (какъв профил специалности / професионални направления представляват интерес за ученика или към каква професионална реализация ще се насочи).

При завършващите професионално образование се забелязва по-ниската адаптивност на средните професионалисти, включително към технологичните промени в икономиката. По тази причина е нужно кариерното ориентиране да се фокусира върху **развитието на уменията за кариерно планиране**, включително – информираност, лична инициатива, увереност и гъвкавост при вземане на решение, адаптивност и готовност за преквалификация и продължаващо учене.

Важно е учениците да разберат, че изборът на кариера е избор, който не е еднократен и окончателен, а непрекъснат процес, дефиниран от развитието на личността,

промяната на жизнените планове, приоритети и роли, и че преосмислянето на професионалната траектория е нормално и важно за това, личността да се чувства пълноценно реализирана.

Училището, освен че изгражда знания и компетентности, представлява и опитно поле за експериментиране по отношение на различните възможни кариери, които стоят като алтернатива пред ученика. Затова е важно да бъдат предвидени **максимално широк диапазон от дейности с фокус върху ученето чрез преживяване**, подпомагащи съпоставката между потенциала, който носи личността (интереси, потребности, заложби, ценности) и всяка от потенциалните възможности. Подходящи за тази цел са занимания, чрез които ученикът може да изпробва себе си в практиката. Това може да са научни конференции, спортни състезания, конкурси по изкуства, работа по проекти и участие в мероприятия, инициирани от учениците.

Важен момент при работа с ученици в професионалното образование е **ориентирането за мобилност и насърчаването на доброволчеството**. На индивидуално равнище те дават шанс на младите хора за личностно усъвършенстване, за изясняване на кариерните цели чрез обмен на опит, опознаване на различни култури и овладяване на умения в нова среда.

Мобилността с учебна цел се реализира чрез периоди на обучение в чужбина, учебна практика в друга държава, участие във форуми на младежки лидери, доброволчески инициативи, стажантски програми, тренинги и други форми на неформално учене и др. Участието в мобилност развива специфични важни умения какви- то са: умението за межкултурна комуникация; толерантност към различията; чуждоезикови умения; умения за общуване и работа в екип.

Неразделна част от професионалното образование са и ученическите практики, които от гледна точка на кариерното ориентиране играят важна роля за установяването на трайни интереси и мотивацията за избор на учениците и установяване в съответната професионална сфера. Добре функциониращите механизми за координация и сътрудничество между училищата, университетите и работодателите в различните сектори подпомагат прехода след средно образование. Училищата имат нужда да си сътрудничат със заинтересовани лица и партньори извън тях самите, за да обогатят ресурсите за ориентиране и образователния опит, които могат да предложат на учениците си. От ключово значение тук са:

– придобиването на умения за заетост и управление на кариерата – включително вземането на решение и изграждането на план за развитие след завършване на средно образование;

– възможностите за придобиване на първи трудов опит под формата на стаж, практика, доброволчество и лятна работа, при което учениците да се ориентират в изискванията на бизнеса и реал- ностите на работната среда и да преценят дали представите им отговарят на действителността;

– осмислянето на този опит и представи – чрез саморефлексия, разговори, дискусии, проучвания, създаване на лично портфолио.

За учениците, които се колебаят в своя избор, ефективни инструменти за подкрепа са индивидуалните консултации с кариерен консултант от ЦКО (или с обучен педагогически

съветник/ психолог в училището) и попълването на въпросник за професионално ориентиране на портала orientirane.mon.bg.

Специфични потребности от кариерно ориентиране на учениците от Втори гимназиален етап – професионално образование

Не следва да се приема, че всеки ученик, завършил училището, ще продължи своята кариера и занапред в същото поприще, затова е необходимо да бъдат осигурени възможности за индивидуално консултиране на ученици, с цел проверка и установяване на желаната посока на развитие и това трябва да се случи в началото на втори гимназиален етап.

През втори гимназиален етап учениците най-често вземат решение за това дали да продължат образованието си или да се насочат към пазара на труда и вследствие на това решение задълбочават подготовката си в избраното поле за кариерна реализация. Подготовката за професия не следва да лишава учениците от възможност да се насочат към различна от изучаваната професионална област.

Накратко потребностите от кариерно ориентиране могат да бъдат обобщени като необходимост от:

- Индивидуално ориентиране и планиране с цел улесняване на прехода към продължаване на образованието или пазара на труда (вземане на решение);
- Подготовка за пазара на труда – групови обучения (работилници) за придобиване на ключови преносими умения, формиране на умения за заетост, информиране за търсенето на млади специалисти с определени умения както и за изискванията на бизнеса;
- Запознаване с нуждите на пазара на труда от умения и придобиване на по-голяма степен на готовност за заетост
- Заедно с подготовката по избраната професия да се развива способността на учениците да комбинират уменията си (клъстъри и алианси на умения), за да се осигури тяхната преносимост към различни работни места, в различни ситуации и към способността да управляват кариерата си в условията на бързи промени;

Цел на процеса по кариерно ориентиране през Втори гимназиален етап:

- Изграждане на умения за планиране и управление на кариерата

Задачи, подчинени на целта:

- Задълбочаване на информацията за актуалното състояние на пазара на труда и за професионалните области, които представляват най-голям интерес;
- Осигуряване на подкрепа за плавен преход от гимназиален етап към реализация на пазара на труда или продължаване на образованието във висше училище;
- Насърчаване на индивидуалната инициатива при създаване на образователен и/или професионален маршрут - изследване на възможните алтернативи;
- Формиране на умения за конструктивен диалог, осигуряване на подкрепа и отстояване на личните решения (асертивност) в избраната кариерна траектория;
- Организиране на срещи с работодатели, посещения на работни места; стажове, учебни практики и обучение на работното място; осигуряване на възможности за

представяне на учениците пред работодатели в състезания по професии, демонстрации, панаири и др.

Очаквани резултати от кариерното ориентиране при завършване на Втори гимназиален етап:

- Усъвършенствани умения за планиране и управление на кариерата – за обективна самооценка; способности за самостоятелно вземане на подходящи, съгласувани решения;
- Формулирани ясни ценности, лични приоритети и визия за развитие (краткосрочни и дългосрочните цели);
- Създаден кариерен план за лично и професионално бъдеще;
- Способност за прилагане на различни ефективни стратегии за търсене на работа – вкл. създаване на контакти, използване на онлайн пространството за личен маркетинг, умения за самопрезентация.

Индикатори за резултати:

- Могат да аргументират причините за смяна на избора на професия, което е свързано със смяна и на училището; Участват в дейности за изява на професионалните си способности;
- Могат да разсъждават върху плюсове и минуси на посредничеството: връзката работодатели - училище-ученик за професионална адаптация през годините на професионална подготовка;
- Могат да дискутират и да вземат решения съобразно професионални ценности, професионална култура, професионален манталитет;
- Могат да представят продуктов еквивалент на свои професионални практически дейности, свързани с бъдещата им реализация.

Показатели за измерване и отчитане на резултатите:

Количествени:

- Статистика за броя и вида на проведените дейности и инициативи;
- Брой включени ученици в различните организационни форми и дейности /индивидуални, класни, извънкласни, извънучилищни;
- Брой привлечени родители, работодатели;
- Брой ученици, участвали в дейност, подобряващи връзката с пазара на труда – посещения на работни места, срещи с работодатели, практики, състезания, конкурси, мобилност и др.;
- Брой проведени индивидуални консултации;
- Попълнени психологически въпросници от сайта www.orientirane.mon.bg.
- Брой създадени индивидуални кариерни планове.

Качествени:

- Осъществен напредък и развитие на учениците (измерени чрез: повишен среден успех, намален брой отсъствия от училище, повишен интерес и мотивация за учене, повишена активност в образователния процес и в частност – в дейностите по кариерно ориентиране, индивидуално портфолио и характеристика на учениците);

– Степен на удовлетвореност от Програмата за кариерно ориентиране от страна на ученици и родители (анкета) – вкл. ефективност и интерес на учениците към конкретните дейности и ор- ганизационни форми, препоръки;

– Обратна връзка / експертна оценка от учители, педагогически съветници/ класни ръководители (анкета) за удовлетворение и оценка на ефективността на Програмата.

Форми и средства за осъществяване на връзка с пазара на труда Втори гимназиален етап: „Подготовка за заетост“

Основни характеристики на етапа: *проучване на пазара на труда, умения за търсене и кандидатстване за работа.*

Форми на връзка с пазара на труда:

- Среща с работодатели – „Пътят към целта и изисквания на Пазара на труда“;
- Посещение на информационни дни за висшето образование и Дни на кариерата с работодатели.

Форми на връзка с пазара на труда, които са общи за двата гимназиални етапа на професионалното образование:

- Професиографски екскурзии и проучвания/Мениджър за един ден/ Работна сянка
- Учебни практики / стажове, лятна работа, доброволчество;
- Проектно-базирано учене; конкурси и състезания по професии /практически казуси, зададени от бизнеса; симулационни / ролеви игри; учебни компании;
- Дни на отворени врати и представяне на училището пред кандидат-гимназисти; Демонстрационно шоу / изложение „Панаир на професиите “
- Посещения на професионални изложения, предприемачески (startup) форуми и обучения; Дни на отворени врати, организирани от висши училища.
- Семинар и изложба на ученически проекти по теми, свързани с кариерата;
- Участие във Форумите на междуучилищно и регионално ниво, Форум „Трудова борса “ и Кандидатстудентска борса;
- Създаване на ученическо портфолио и др.

Тематичен обхват на програмата по кариерно ориентиране във Втори гимназиален етап – професионално образование:

• Ядро Осъзнаване на възможностите:

Фокусът както върху кариерното развитие в рамките на усвояваната специалност и професия, така и към проучване на възможностите за промяна стоят в основата на тематичното многообразие в ядрото.

Обръща се внимание на процеса на проучване и сравняване на възможностите за продължаване на образованието в България и чужбина, но и на проучването на възможностите на пазара на труда на регионално и национално ниво.

Учениците се запознават с различни начини за изследване и сравняване на пазара на труда в България и избрана друга държава конкретно по отношение на избраната професия.

Процесът на развиване на предприемачески умения и идентифициране и развитие на личностните качества се откроява като предпоставка за откриване на пазарна ниша за реализация и се проследява процеса на анализ, необходимите стъпки и уменията за оценка на риска.

• **Ядро Самопознание:**

Тематична основа на ядрото на този етап са темите, свързани с развитие на самосъзнанието със специфична насоченост към подготовка за осъществяване на преход от образование към заетост или от средно към висше образование.

Продължава процеса на идентифициране, описване и дискутиране на уменията и постиженията.

Извършва се подготовка за създаване на личен брандинг – с акцент върху умения за синтезирано лично представяне, умения за адаптиране на представянето спрямо аудиторията.

Разкриват се възможностите на оставената дигиталната следа – интернет пространството като място на професионални общности, обмяна на информация, мнения, създаване и управление на собствената репутация.

• **Ядро Учене за вземане на решение:**

Специфична тематична насоченост е вземането на решение и избор – идентифициране на различни алтернативи. Формират се умения за следване на стъпки при вземане на решение при възможни две алтернативи (откриване и анализ на общото и различното) – продължаване на образованието в България или чужбина; продължаване на образованието или реализация на пазара на труда. Разкриват се възможностите за преминаване през стъпките „чирак, калфа, майстор“ като начин за увеличаване на стойността на предлаганите знания и умения. Предлагат се разнообразни инструменти за вземане на решения.

• **Ядро Учене за осъществяване на прехода:**

Процесът на целеполагане е един от основните в тематичния обхват на ядрото – разграничаването на краткосрочните от дългосрочните цели и разширяването на социалния и професионален хоризонт се разглеждат на този етап. Формират се умения за създаването на образователен и/или професионален маршрут – от чутото и видяното към реалното, конкретното и практическото. Задълбочават се уменията за дискутиране върху образователни и професионални цели. Работи се върху създаване на личен план за преход; умения за писане на автобиография, мотивационно писмо, явяване на интервю за работа.

Методически насоки за осъществяване на дейностите във Втори гимназиален етап

На този етап дейностите по кариерно ориентиране се характеризират със силен практически фокус, засилваща се динамика и комплексност в съответствие с възрастовия етап от развитието на учениците:

– мотивация и подкрепа на учениците за успешно дипломиране, особено в тежкия втори етап на професионалното образование;

– придобиване на професионални умения и опит;

– усъвършенстване на уменията за заетост, в това число за планиране и приоритизиране, които тук имат ключово значение;

– симулация на работни ситуации, решаване на бизнес казуси и практически проблеми, проиграване на интервю за работа, учебно-тренировъчни и виртуални компании, включване на интензивни форми на обмяна на опит, обсъждания, проектна и екипна работа, срещи с представители на биз- неса и посещения на работни места и др.

Започналият в първи гимназиален етап процес по изясняване на целите и предпочитанията във връзка с професионалното бъдеще вече следва да приключи, като ученикът има сравнително ясни цели след завършване на училище и план как да ги постигне.

За осъществяване на плавен преход към пазара на труда е важно учениците да бъдат добре запознати с **актуалните тенденции на пазара на труда в България и перспективите за реализация**. За тази цел могат да бъдат организирани информационни семинари за ученици в гимназиален етап (както и за техните родители), което да улесни вземането на най-добро решение. Освен резултатите от рейтинговата система на вис- шите училища у нас, полезни за учениците ще са и ресурсите на модула „Училище – пазар на труда“, който ще бъде интегриран в Портала за кариерно ориентиране на учениците.

Заклучително събитие в края на втори гимназиален етап:

Ден на кариерата

Събитието има за цел да подпомогне прехода към висше образование и пазара на труда и да създаде възможности за контакт с бъдещи работодатели и университети.

Денят на кариерата включва следните събития и дейности:

➤ Конкурс за най-оригинално мотивационно писмо - Интересът на учениците към работилниците, организирани от работодателите или възможностите за заетост може да бъде предизвикан например чрез конкурс за най-нестандартно мотивационно писмо, като победителите бъдат отличени с интервю и евентуално покана за работа, а работодателите дадат на всички участници практически съвети и коментари.

➤ Семинар и изложба на ученическипроекти - есета, презентации, макети, рисунки на теми, свързани с професионалното развитие и бъдещето – например: „Как бих променил света, ако имах 1 милион?“, „Моят проект за света“, „Как си представям идеалната работа“.

➤ Обучение „Моята първа работа“ - съвместно с Бюро по труда – запознаване на учениците с правата и задълженията на работещите хора и изискванията за започване на работа; представяне на различни възможности за почасова или лятна работа на ученици;

➤ Гостуване на бивши възпитаници на училището, които са успели професионалисти, настоящи студенти – първокурсници, или които учат в чужбина, както и такива, които са избрали да започнат работа.

Денят на кариерата ще бъде комбиниран с други инициативи - участието в Панорамата на професионалното образование и по този начин да се разгърне в Седмица на кариерното развитие, която да включва:

➤ **Дни на отворени врати** и представяне на училището пред кандидат-гимназисти;

➤ **Демонстрационно шоу / изложение** - под формата на работилници и презентации за гости и връстници учениците демонстрират своите умения в изучаваната

професия (Наръчник на кариерния консултант, стр. 136 - добра практика „Панаир на професиите“).

➤ **Професиографски екскурзии и проучвания** - Работна смянка (Наръчник за кариерни консултанти, стр. 146 - добра практика „Професиографска екскурзия“).

➤ **Посещения** на професионални изложения - Дни на отворени врати, организирани от висши училища.

Инструменти:

Основните инструменти за реализиране на програмата по кариерно ориентиране са създадените интерактивни упражнения, тематични филми и ресурси, Националният портал за кариерно ориентиране на учениците (<http://orientirane.mon.bg>), в това число допълнителният специализиран модул „Училище – пазар на труда“.

Модулът е предназначен за ученици над 15 г., търсещи временна/сезонна заетост на пазара на труда, както и ученици, завършили 12 клас, със завършено средно образование и придобита степен на професионална квалификация, търсещи устойчива трудова и професионална реализация на пазара на труда.

Всеки ученик завършва гимназиалното ниво с **индивидуално портфолио**, което включва:

✓ Изготвена автобиография, план за развитие (с индивидуални дългосрочни и краткосрочни цели) и мотивационно писмо за кандидатстване за работа в избрана от ученика фирма/ организация;

✓ Създадени от ученика материали и продукти (есета, постери, дневник и др.);

✓ Придобити сертификати, удостоверения за участие в проекти и обучения;

✓ Медали, грамоти и отличия от участие в състезания, олимпиади и конкурси, характеристики и др.

Програмата за кариерно ориентиране на учениците в НПГ „ Димитър Талев “

Таблица 2 – Дейности за кариерно ориентиране на ученици в Първи (VIII – X клас) и Втори (XI– XII клас) гимназиален етап

Клас	Ядро	Тема	Методи за реализиране на темата	Инструменти за реализиране на темата	Изпълнител на темата	Място на провеждане	Време на провеждане	Организационни форми
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Първи гимназиален етап								
8 кл.	Осъзнаване на възможностите	Професионална карта на региона	самостоятелни проучвания, самостоятелна работа и групово дискусия	Упр. „Дърво на професиите“ (Наръчник на кариерния консултант, стр.55); Професиографска екскурзия Професиите в моя град	педагогически и съветник	в училище и извън училище - час на класа	I учебен срок, м. октомври	Професиографска екскурзия с проектно-базирана задача „Професиите в моя град“.
		Ориентирам се в света на професиите	дискусия самостоятелно проучване, лекция	Дискусия с членовете на Ученическото самоуправление „Как изглежда мечтаната професия“ Филм № 4 „В семейството на професиите“	педагогически съветник, ученическо самоуправление	в училище: час на класа, конферентна зала;	I учебен срок, м. ноември	филм; самостоятелни проучвания, лекция
		Откривам сходства и различия между професиите	дискусия; проектно-базирана задача	Филм 9 „И професиите имат биография“ Фактори при избора на професии - дискусия	класен ръководител	в училище: час на класа;	I учебен срок, м. ноември	групово работно; учебен час
	Самоосъзнаване	Опознавам себе си	дискусия; индивидуална работа; филм	Филм № 12 „Какво трябва да знаеш за себе си, за да избереш професия“ Филм №6 „Изборът на професия-между реалността и фантазията“	класен ръководител	в училище: час на класа	II учебен срок, м. февруари	индивидуална работа

Програмата за кариерно ориентиране на учениците в НПГ „ Димитър Талев “

1	2	3	4	5	6	7	8	9
8 кл.	Самоосъзнаване	Моята бъдеща професия	дискусия; филми	Филм № 3 „Познатите и непознатите професии“; Филм № 5 „Познавам ли професията, която избирам“	Учител, професионално направление	в училище	I уч. срок, м. декември 1 уч. час по избираем предмет.	урок; индивидуална работа и груповата работа
		Конфликти	беседа; филм	„Какви са моите предпочитания? Какви качества притежавам?“ Филм № 30 „Среща с моята професия“	класен ръководител; съветник	в училище- час на класа 1 учебен час	II срок, м. февруари,	урок, индивидуална работа и груповата работа; дискусия
		Личностни характеристики и характеристики на професии	упражнение филм	„Моите силни и слаби страни“ Филм № 12 „Какво трябва да знаеш за себе си за да избира професия“	Учител, професионално направление	в училище	II учебен срок, м. март, 1 учебен час по избираем предмет.	урок; индивидуална работа и груповата работа.
8 кл.	Учене за вземане на решение	Планиране на възможности за кариерно развитие	наблюдение	Ден на отворените врати	Класен ръководител;	в училище	II учебен срок, м. април	груповата работа, споделяне на опит
		Умението да поставяш професионална цел	беседа, самостоятелни занимания	„Има ли лесни решения?“ Филм № 24 „Вземам решение стъпка по стъпка“	класен ръководител	в училище: час на класа	II учебен срок, м. март	самостоятелна работа, оценъчни техники
8 кл.	Учене за осъществяване на прехода	Моите професионални интереси	тренинг	Тренинг-„Подобряване на мотивацията за учене и работа“	Учител, професионално направление	извън учебно време;	I учебен срок, м. януари, 1 учебен час по избираем предмет.	професиографска екскурзия- Посещение на обект по професионално направление

Програмата за кариерно ориентиране на учениците в НПЛ „ Димитър Талев “

1	2	3	4	5	6	7	8	9
8 кл.	Учене за осъществяване на прехода	Най-добрата крачка напред	форум	„Ден на кариерата”	целият педагогически екип, ученици	извън училищезала	II учебен срок, м. май	Ден на кариерата-заключителен етап
9 кл.	Осъзнаване на възможностите	Осъзнаване и изследване на избраната професия	наблюдение; самостоятелна работа, тренинг	Участие в празника на училището Филм № 5: „ Познавам ли професията, която избирам “	ученическо самоуправление, педагогически съветник, всички ученици	в училищенконференцна зала	I учебен срок, м. октомври	ученици обучават ученици; изготвяне и представяне презентация за избрана професия; изготвяне на табло
		Професия „по мярка“	дискусия филм	Упр. „В света на професиите” Филм № 11 „ Професията отблизо “	класен ръководител;	в училище; час на класа;	II учебен срок, м. февруари	дискусия;
		Разлика между професия и занаят	наблюдение; филм	Филми № 1 „ Кариерата и житейската реализация на човек “ и № 10 „ Професия и кариера “	класен ръководител;	извън училище	II учебен срок, м. март	групова работа
9 кл.	Самоосъзнаване	Ценности и ценностна система	упражнение анкета, лекция	Упр. № 6 „ Кои ценности са важни за мен “ 21 ноември-Ден на християнското семейство- Анкета на тема ”Коя професия е престижна?”	педагогически съветник, ученическо самоуправление	извън учебно време; конференцна зала	I учебен срок, м. ноември	индивидуална работа и групова работа; анкета, лекция
		Индивидуална инициатива и мотивация	упражнение филм	Упр. „ Лични приоритети “ (Наръчник, стр.72) Филм № 6 „ Изборът на професия – между реалността и фантазията “	класен ръководител, педагогически съветник	в училище: час на класа	I учебен срок, м. декември.	самостоятелна работа, урок

Програмата за кариерно ориентиране на учениците в ННГ „ Димитър Талев “

1	2	3	4	5	6	7	8	9
9 кл	Самоосъзнаване	Моите интереси и работата	беседа; индивидуална и групова работа	Какво и къде искам да работя?	класен ръководител, педагогически и съветник	в училище	I учебен срок, м. януари	беседа; индивидуална работа и групова работа.
		Индивидуални особености и професия	беседа; самостоятелни занимания;	Упр. „Аз през очите на другите“; „Аз през собствените си очи“; Упр. „ Определяне на лични дарби и таланти “ (Наръчник на КК, стр. 69) и др.	класен ръководител;	в училище: час на класа	II учебен срок, м. февруари, 1 уч. час – час на класа.	индивидуална работа ролеви игри.
9 кл	Учене за вземане на решение	Запознаване с различни алгоритми за вземане на решение	обсъждане; упражнение	Упр. „Алгоритъм за вземане на решения“ Филм № 25 „ Всяко реше ние е правилно “.	педагогически и съветник.	извън учебно време;	I учебен срок, м.ноември.	урок, самостоятелна работа
		Оценка на възможности и поставяне на цели	форум	„Ден на кариерата“	целият педагогически екип	извън училище- зала	I учебен срок, м. май	заклучителен етап
9 кл	Учене за осъществяване на прехода	Професия и начин на живот	наблюдение и участие	Ден на отворените врати	целият педагогически екип	в училище: в двора на училището	II учебен срок, м.април	споделяне опит
		Обобщаване на информацията и оценка на възможностите за кариерен избор	самостоятелни занимания; лекция	Упр. „ Събиране на информация “ (Наръчник на кариерния консултант, стр.88); Упр. „ Моята идеална работа “ (Наръчник на кариерния консултант, стр.84)	педагогически съветник.	извън учебно време;	II учебен срок, м. март	урок; индивидуална работа и групова работа; споделяне на опит; ролеви игри; оценъчни техники

Програмата за кариерно ориентиране на учениците в НПП „ Димитър Талев “

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10 кл	Осъзнаване на възможностите	Стълба на кариерата	обсъждане; дискусия, филм	Дискусия ”Фактори при избора на професия”	педагогически съветник	извън училище	I учебен срок, м. декември	групова работа; фокус- дискусия
		Да работиш за себе си или да работиш за друг	беседа и дискусия; лекция	„В света на професиите”- беседа Филм № 8 „ Потомственият избор на професия “;	класен ръководител;	в училище: час на класа.	I учебен срок, м. ноември.	представяне на професии; среща с работодател.
		Типове кариера	обсъждане; филм	Филм № 10- Професия и кариера Упр. 9 „ Има ли връзка между учебните предмети, които харесвам и избора на професия “ – Ниво В (Програма за обучение по кариерно ориентиране, Раздел 1, стр. 22) и др.	класен ръководител	в училище: час на класа	I учебен срок, м. февруари	урок; обсъждане на казуси.
10 кл	Само-осъзнаване	Групи умения	обсъждане; самостоятелни занимания; индивидуална и групов работа;	Упр. 7 „ Как да разпозная моите умения “ – Ниво В (Програма за обучение по кариерно ориентиране, стр. 35); Упр. 9 „ Типове личности и професии “ – Ниво В (Програма за обучение по кариерно ориентиране, стр. 38); Филм №12: „ Какво трябва да зная за себе си, за да избира професия “	педагогически съветник.	извън учебно време;	I учебен срок, м. януари	индивидуална работа и групов работа; ателие;
		Компетентности и способности	самостоятелни занимания; индивидуална и групов работа;	Упр. № 8 „ Моите силни и слаби страни “ – Ниво В (Програма за обучение по кариерно ориентиране, стр. 37);	Учител професионал на подготовка	извън учебно време;	I учебен срок, м. януари	ателие; самостоятелно проучване;

Програмата за кариерно ориентиране на учениците в НПП „ Димитър Талев “

1	2	3	4	5	6	7	8	9
10 кл	Само-осъзнаване	Личностно значими качества, ценности и интереси	наблюдение; проектно-базирана задача; работа по портфолио	Упр. № 5 „ Моите мечти “ – Ниво В (Програма за обучение по кариерно ориентиране, стр.33); Упр. „ Професионален ценностен профил “ (Наръчник на кариерния консултант, стр. 70) и др.	класен ръководител;	в училищечас на класа	I учебен срок, м.декември и 1 уч. час – час на класа.	индивидуална работа и груповая работа; оценъчни техники; методи за рефлексия.
		Индивидуална инициатива; аргументи и стратегии	обсъждане; индивидуална работа	Ден на отворените врати Упр. „ Определяне на лични приоритети “ (Наръчник на кариерния консултант, стр.72) и др. Попълване на въпросник от Националния портал за кариерно ориентиране на ученици на МОН https://orientirane.mon.bg/?m=111		извън училищепосещение в ЦКО	II учебен срок, м. април	индивидуална работа и груповая работа; практическа работилница; оценъчни техники.
10 кл	Учене за вземане на решение	Подходящите алтернативи	наблюдение, споделяне на опит	Ден на кариерата	Учител професионал на подготовка;	извън училищезала 1 уч. час по избираем предмет	II учебен срок, м.май	Заклучителен етап
		Планиране, поставяне на цели, план за действие	обсъждане; индивидуална работа	Упр. „ 5 стъпки за успешно кариерно планиране “ (Наръчник на кариерния консултант, стр.79); Филм № 24: „ Вземам решение – стъпка по стъпка “	класен ръководител	в училище; - час на класа	II учебен срок, м. март	индивидуална работа и груповая работа; практическа работилница; урок
10 кл	Учене за осъществяване на преход	Подготвям се за преход Какво означава „да си успешен“	наблюдение; индивидуална и груповая работа; обсъждане; дискусия	Участие в празника на училището Упр. № 11 „ Как да се справя с конфликт на работното място “ – Ниво В (Програма за обучение по кариерно ориентиране), Раздел 4, стр. 63)	ученическо самоуправление ПС, всички ученици класен р-л; Учител по психология и логика	в училищеконферентна зала	I учебен срок, м. октомври, II учебен срок, м. март	ученици обучават ученици; изготвяне и представяне на презентация; форум с родители, представители на бизнеса и институции.

Програмата за кариерно ориентиране на учениците в НШГ „ Димитър Талев “

Втори гимназиален етап								
1	2	3	4	5	6	7	8	9
11 кл	Осъзнаване на възможностите	Кариерно развитие	самостоятелна работа, упражнение, филм	Упр. № 6 „ Отстоявам професионалните си интереси “ – Ниво В (Програма за обучение по кариерно ориентиране, стр.54) Филм №15 „ Пътят към успеха ”	педагогически и съветник.	извън учебно време;	I учебен срок, м. декември	урок, индивидуална работа
		Възможност и за избор на висше образование в България и чужбина	обсъждане; фокус-дискусии	Среща с представители на различни висши учебни заведения	зам. директор	в училищно-конференционна зала	I учебен срок, м. януари	споделяне опит, консултация
		Предприемачески умения	самостоятелна и групово работа; лекция	Упр. „ Диагностика на интереси към определена професия и/или работа “ (Наръчник на кариерния консултант, стр.120) Филм №18” Желание за независима работа и финансов успех ”	класен ръководител, ученическо самоуправление	в училище: час на класа,	I учебен срок, м. ноември, I учебен час	самостоятелно проучване; лекция
11 кл	Самопознание	Умения за осъществяване на преход – гражданско образование, история и цивилизация	самостоятелна работа, обсъждане	Тренинг”Умения за преодоляване на вътрешни и външни противоречия при избора на образование и професия”	педагогически съветник.	извън учебно време; клуб Кариера	II учебен срок, м. февруари	индивидуална работа, професионално портфолио; тренинг.
		Умения и постижения	самостоятелна и групово работа;	Упр.9, „ Типове личности и професии “ – Ниво В (Програма за обучение по КО, стр. 38); Филм30, „ Среща с моята професия ” Упр. „ Упражнение за мотивирани умения и способности “ (Наръчник на КК, стр. 117) и др.	педагогически и съветник.	в училищно-час на класа	II учебен срок, м. март, I учебен час	урок; индивидуална работа и групово работа.

Програмата за кариерно ориентиране на учениците в НПП „ Димитър Талев “

1	2	3	4	5	6	7	8	9
11 кл	Самопозна- ние	Личен брандинг	самостоятелна работа, презентация, обсъждане	„Моята мечта”-изготвяне презентации от ученици и представяне пред родителите им	класни ръководители, педагогически съветник.	извън учебно време; конферендна зала	II учебен срок, м. април	практическа работа, обсъждане, заявяване пред родители
		Управление на собствена репутация	групова работа, наблюдение	„Млад професионалист”- състезание	Зам. директор; учители професионално направление	извън училище	I учебен срок, м. март	състезания по професии;
11 кл	Учене за вземане на решение	Вземане на решение и избор	самостоятелна и групова работа; обсъждане	Ден на кариерата	директор, всички ученици, всички учители	извън училище зала	II учебен срок, м. май	групова работа, заключителен етап
		Инструмент и за вземане на решение	самостоятелна и групова работа; обсъждане	Упр. № 4 „Алгоритъм за вземане на решение“ – Ниво В (Програма за обучение по КО, стр. 45); Филм № 24: „Вземам решение–стъпка по стъпка“ и др	класен ръково- дител;	в училище- час на класа	I учебен срок, м.януари – час на класа.	индивидуална работа и групова работа; професионално портфолио.
11 кл	Учене за осъщест- вяване на прехода	Поставяне на цели	самостоятелна работа обсъждане; фокус-дискусии	Преносими умения-теория Упр. „Умения за определя- не на общата професио- нална цел“ (Наръчник на кариерния консултант, стр.и др.	класен ръководител;	в училище- час на класа	I учебен срок, м. декември, час на класа.	урок, индивидуална работа
		Образовател ен / профе- сионален маршрут	наблюдение; самостоятелна работа	Участие в празника на училището	ученическо самоуправлен ие, ПС,всички ученици	в училище- конферендна зала	I учебен срок, м. октомври	ученици обучават ученици; предста- вяне на презентация изготвяне на табло
		Създаване на личен план за преход	обсъждане; конкретна ситуа- ция; фокус- дискусии	Филм 29,„Правилата на успеха“; Упр. Изработване на личен кариерен план – „5 основни стъпки за професионален успех“ (Наръчник КК,стр.79) и др.	педагогически съветник.	в училище	II учебен срок, м. април	практически работил- ници и семинари; състезание

Програмата за кариерно ориентиране на учениците в НПП „ Димитър Талев “

1	2	3	4	5	6	7	8	9
12 кл	Осъзнаване на възможностите	Кариерно развитие в България или чужбина	наблюдение обсъждане; фокус-дискусии	Ден на отворените врати Информация от Национален Портал за кариерно ориентиране на ученици	класен ръководител всички ученици	в училище;	I учебен срок; м.април	споделяне опит презентация; ориентиране за мобилност.
		Пазар на труда	обсъждане; фокус-дискусии	Професиографска екскурзия- Къде да започна работа? Къде да продължа да уча? Филм № 28: „ Права и отговорности на служителя и работодателя “ и др.	зам. директор, педагогически и съветник.	В училище:гост от Бюро по труда, гр. Гоце Делчев	II учебен срок, м. януари	практически работилници и семинари; Учениците се разделят на две групи-тези, които ще започнат работа и тези, които ще продължат образованието си.
12 кл	Самоосъзнаване	Умение и постижения	самостоятелна работа обсъждане; фокус-дискусии, лекция	Среща с гост от съответна професия – Пътят към целта	класен ръководител	извън учебно време- конферендна зала	I учебен срок, м.ноември	споделяне на опит; професионално портфолио; среща семинар, лекция
		Пригодност за заетост	самостоятелна и груповата работа; обсъждане; конкретна ситуация	Упр. „ Умения за подготовка на документи “ (Наръчник на КК, стр.89); Филм № 26 „ Обяви за работа и документи за кандидатстване “ и др. <u>Връзки с учебни предмети:</u> Български и литература Тема 1: Подготовка на набор от текстове документи, необходими за социалната реализация – при продължаване на образованието; при постъпване на работа: – жанрови форми – интервю при кандидатстване; конкурсно есе; CV; заявление (молба).	учител по БЕЛ, педагогически и съветник	в училище	II учебен срок; м. март	урок, упражнения, портфолио

Програмата за кариерно ориентиране на учениците в НПП „ Димитър Талев “

1	2	3	4	5	6	7	8	9
12 кл	Самоосъзнаване	Личен брандинг	обсъждане; конкретна ситуация; фокус-дискусии;	Моето първо интервю за работа Филм №27 „Интервю за работа” Попълване на въпросник от Националния портал за кариерно ориентиране на ученици на МОН http://orientirane.mon.bg/?m=111	Учител професионална подготовка; педагогически съветник	в училище	II учебен срок; м. февруари	урок; индивидуална работа и групово работно; индивидуално и групово консултиране.
12 кл	Учене за вземане на решение	Вземане на решение	проектно-базирани задачи; оценъчни техники; обсъждане;	Упр. № 5 „ Кой избор е по-добър “ – Ниво В (Програма за обучение по кариерно ориентиране, стр.46); Упр „ Моята идеална работа “ (Наръчник на кариерния консултант, стр. 84)	класен ръководител;	извън училище;	I учебен срок, м. декември.	индивидуална работа и групово работно; споделяне на опит; професионално портфолио;
		Стъпки за вземане на решение при възможни алтернативи	самостоятелна и групово работно; обсъждане	Алгоритъм за вземане на решения Упр. „ 5 стъпки за успешно кариерно планиране “ (Наръчник на КК, стр. 79) и др.	класен ръководител;	извън училище	I учебен срок, м. декември, час на класа.	индивидуална работа и групово работно; професионално портфолио.
		Притежавам умения	проектно-базирани задачи; обсъждане; фокус-дискусии	Упр. „ Умения за: вземане на решения, определяне на обща професионална цел “ (Наръчник на КК, стр.77 – 81) Упр. № 11 „ Как да се справя с конфликт на работното място “ – Ниво В (Програма за обучение по КО, Раздел 4, стр. 63) и др.	директор; класен ръководител; педагогически и съветник.	в училищен конференционен зал	II учебен срок, м. февруари	практическа работилница и семинар; споделяне на опит; среща с представители на бизнеса и предприемачи.
12 кл	Учене за осъществяване на прехода	Образователен и/или професионален маршрут	наблюдение; самостоятелна работа	Участие в празника на училището	ученическо самоуправление, педагогически съветник, всички и ученици	в училищен конференционен зал	I учебен срок, м. октомври	ученици обучават ученици; изготвяне и представяне презентация за избрана професия; изготвяне на табло

Програмата за кариерно ориентиране на учениците в ННГ „ Димитър Талев “

1	2	3	4	5	6	7	8	9
12 кл	Учене за осъществяване на прехода	Образование и професионални цели	самостоятелна работа обсъждане, упражнение	Как да постигна професионалната Упр. „ Методът на мисловните карти “ (Наръчник на кариерния консултант, стр.57) Упр. „ Личностен ценностен профил “ (Наръчник на кариерния консултант, стр.70);	Класен ръководител	Час на класа	I учебен срок, м.ноември	урок; обсъждане
		Знам какво искам	форум	„Ден на кариерата“	целият екип, всички учители и ученици	извън училище-зала	II учебен срок м.май	Заклучителен етап
		Личен план за преход	самостоятелна и групова работа; оценъчни техники; обсъждане; фокус-дискусии	Информация от Националния портал за кариерно ориентиране на ученици на МОН http://orientirane.mon.bg/	педагогически и съветник.	извън училище, ЦКО.	I учебен срок, м. март	индивидуална работа и групова работа; професионално порт-фолио; информационни дни.